

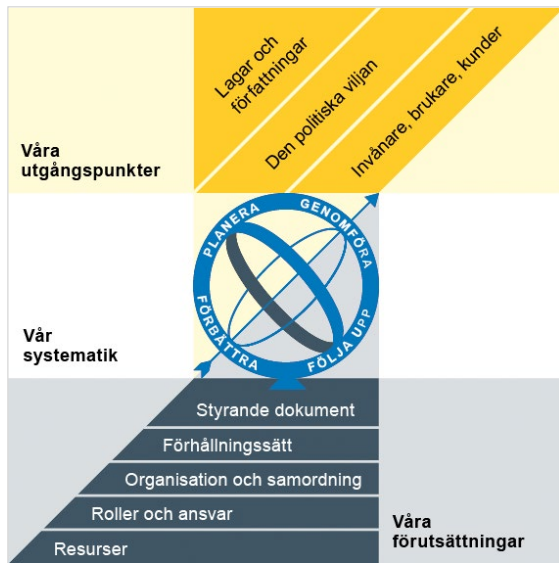
Göteborgs Stads anvisning om hantering av skyfall

Överenskommelse om organisation, ansvar och finansiering av skyfallsarbete

Reglerande styrande dokument

Policy
Riktlinje
Regel
► **Anvisning**
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Beslutad av: Undertecknade	Gäller för: Undertecknade	Diarienummer: KOV-2026-00417	Datum och paragraf för beslutet:
Dokumentsort: Anvisning	Giltighetstid: tills vidare	Senast reviderad: 2026-02-05	Dokumentansvarig: Kretslopp och vatten

Bilagor:

- Bilaga 1. Finansieringsmodellen
 - Bilaga 2. Terminologi
 - Bilaga 3. Koppling till lagstiftning och styrande dokument
-

Innehåll

Inledning	4
Syftet med denna anvisning	4
Vem omfattas av anvisningen.....	4
Giltighetstid och revidering	4
Bakgrund	5
Organisation	6
Samverkansgrupp skyfall.....	6
Ledningsforum vatten	7
Ansvar	7
Bevakning och avvikelser	7
Genomförande av skyfallsanläggningar	8
Äga och förvalta	8
Drift och underhåll	9
Ändringar och återställning	9
Överlämning och kartering	9

Bilaga 1 – Finansieringsmodellen

Bilaga 2 – Terminologi

Bilaga 3 – Koppling till lagstiftning och styrande dokument

Inledning

Syftet med denna anvisning

Syftet med skyfallsanvisningen är att den ska tydliggöra organisation, finansiering och ansvarsfördelningen av skyfallsarbetet i Göteborg.

Förväntade nyttor

Genom skyfallsanvisningen kommer de parter som ingår i överenskommelsen att vara överens om hur finansiering, ansvar och organisation ska hanteras. Den tydlighet detta innebär förväntas leda till att fler beslut om att bygga skyfallsanläggningar kan fattas, vilket i sin tur leder till att Göteborg kan bli en mer robust och klimatanpassad stad, och på så vis bättre skydda stadens fastigheter såväl som samhällsviktig verksamhet.

Skyfallsanvisningen är också en förutsättning för exploatering och för att Göteborg ska kunna realisera sina bostadspolitiska mål, såväl som översiktsplanens intentioner. Genom att bygga skyfallsanläggningar möjliggörs exploatering av mark som tidigare har ansetts som olämplig ur översvämningssynpunkt.

Skyfallsanvisningen ska kunna användas som bas för att klargöra hur ansvaret för ägande, drift och underhåll av skyfallsanläggningar ska fördelas mellan parterna.

Vem omfattas av anvisningen

Denna anvisning gäller för:

- Exploateringsförvaltningen (EXF)
- Förvaltningen för kretslopp och vatten (KoV)
- Miljöförvaltningen (MF)
- Stadsbyggnadsförvaltningen (SBF)
- Stadsfastighetsförvaltningen (SFF)
- Stadsmiljöförvaltningen (SMF)

Giltighetstid och revidering

Denna anvisning gäller tills vidare. Uppsägning sker skriftligen av förvaltningsdirektör och meddelas samtliga direktörer som omfattas av anvisningen. Uppsägningstid är sex månader om inget annat överenskommes.

Tillägg och revideringar av denna anvisning görs på förslag av Samverkansgrupp skyfall och antas i de linjer som påverkas av förändringen efter ställningstagande i konsensus av Ledningsforum vatten. Ändringar av principiell karaktär kräver nytt undertecknande av samtliga berörda direktörer. Respektive förvaltnings representant i Ledningsforum vatten har rätt att bedöma huruvida tillägg och ändringar är av principiell karaktär eller ej. Senaste gällande version upprätthålles genom anteckning i detta dokument och diarieföring hos KoV.

Bakgrund

Nedan beskrivs det översiktliga ansvaret för skyfallsfrågan, en kort genomgång av bakgrunden till anvisningen och på vilket sätt anvisningen förväntas ge positiva resultat för Göteborg.

Ansvar för skyfall

Kommunen har vid planläggning ett ansvar för skyfallsarbete enligt Plan och Bygglagen och ska i detta arbete ta hänsyn till klimataspekter och skyfall för att möjliggöra nya detaljplaner. Detta ansvar kommer troligen att bli större då SMHI räknar med att frekvensen av kraftiga regn ökar i framtiden.

För befintlig bebyggelse har kommunen inget planläggningsansvar (dock kan ett skadeståndskrav läggas upp till tio år efter beslut av plan och bygglov). Däremot har kommunen som fastighetsägare ett ansvar att skydda sina fastigheter.

För att hantera dessa utmaningar antog Göteborgs kommunfullmäktige i april 2019 ett tematiskt tillägg för översvämningsrisker till översiktsplanen för Göteborg. Det tematiska tillägget gäller vid detaljplan, bygglov och marklov, men tillägget behandlar även mål och strategier på en mer övergripande nivå och har ett mer strukturellt perspektiv. Detta är en stor fördel eftersom det ofta är dyrt och svårt att lösa skyfallsproblematiken lokalt och inom en aktuell detaljplan. Det tematiska tillägget innebär också att samhällsviktiga anläggningar, högprioriterade stråk och utrymningsvägar ska skyddas. För att implementera det tematiska tillägget på ett bra sätt måste emellertid en rad frågor om ansvar och finansiering av skyfallsanläggningar lösas.

Enligt Kretslopp och vattennämndens reglemente, som beslutades av kommunfullmäktige mars 2017, ska nämnden samordna och driva skyfallsfrågan i både nya och befintliga områden. Nämnden ska också stödja andra nämnder i deras uppdrag och i samverkan med övriga verksamhetsutövare ansvara för att Staden genomför nödvändiga åtgärder för att få en hållbar skyfallshantering.

Framtagande av skyfallsanvisning

Mot denna bakgrund beslutade Kretslopp och vattennämnden i oktober 2019 att ge förvaltningen i uppdrag att tydliggöra ansvarsfrågan för genomförande och förvaltning av skyfallsanläggningar, samt att ta fram ett förslag till finansieringsmodell (Dnr 0750/19) och att underlaget skulle vara strukturerat på ett liknade sätt som den överenskommelse som hanterar dagvatten. Den tidigare skyfallsanvisningen gick ut på remiss i januari 2021 till berörda förvaltningar i Staden och antogs genom direktörsbeslut hösten 2021. Den tidigare finansieringsmodellen som är en del av överenskommelsen antogs av Kretslopp och vattennämnden den 22 april 2021.

Den 2 januari 2023 gjordes en omorganisation av flera av stadens nämnder och förvaltningar efter beslut i kommunfullmäktige 26 november 2021. Förändringen innebar att följande nämnder upphörde: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Trafiknämnden, Park- och naturnämnden samt Lokalnämnden. Dessa har nu ersatts av: Stadsbyggnadsnämnden, Exploateringsnämnden, Stadsmiljönämnden och Stadsfastighetsnämnden.

Omorganisationen innebar bland annat att de nya förvaltningarna fick nya reglementen. Skyfallsöverenskommelsen från 2021 var därför i behov av att uppdateras.

Skyfallsöverenskommelse som presenteras i detta dokument är i princip samma som den tidigare version men har uppdaterats med nya förvaltningars namn. Föreliggande version innehåller även diverse redaktionella tydliggöranden samt att frågor som rör drift och underhåll av skyfallsanläggningar samt återställande, hanteras av Samverkansgrupp skyfall i stället för Samverkansgrupp dagvatten i enlighet med beslut från KoV enhetschef 2024. Samverkansgrupp skyfall har bedömt att inga ändringar av principiell karaktär har gjorts. Uppdateringen har samverkats på tjänstemannanivå av berörda parter samt av SLK. Ledningsforum vatten har informerats och rådfrågats om ändringarna.

Tidigare version: Dnr 0708/20 reviderad 2021-09-21.

Organisation

Samverkansgrupp skyfall

En samverkansgrupp för skyfallsfrågor (med namnet Samverkansgrupp skyfall) inrättades 2020 med ledamöter från parterna. Gruppen har en stödjande funktion och ska verka drivande i skyfallsfrågan. Frågor inom planer och projekt hanteras inom ordinarie process och organisation med ansvar att tillämpa anvisningen för skyfall. Samarbete och koordination görs med andra vattenrelaterade samordningsgrupper bland annat inom Vattenforum i Staden.

Samverkansgrupp skyfalls uppgifter och mandat

Frågor som rör ansvar för ägande, drift och underhåll av skyfallsanläggningar, återställande och kartering hanteras av Samverkansgrupp skyfall.

- Öka förståelsen för skyfallsfrågor genom att
 - initiera utbildningsinsatser till kollegor inom Staden
 - informera varandra om aktuella frågor
 - lyfta utmaningar som finns inom olika förvaltningar
 - verka som expertgrupp och stötta handläggare inom Stadens olika förvaltningar.
 - ge vägledning om hur principiella frågor kring skyfallsproblematik i projekt ska tolkas
- Hantera och utveckla styrande dokument genom att
 - tolka, förtydliga, samt föreslå ändringar och kompletteringar på styrande dokument inkl. denna anvisning (eventuella ändringar beslutas och genomförs i ordinarie linjeorganisation)
 - eskalera frågor som inte kan lösas i respektive linjeorganisation till Ledningsforum vatten för dialog
- Vara drivande genom att
 - samverka kring gemensamma problem och hitta lösningar, vilket kan betyda att gruppen initierar frågor på eget initiativ (exempelvis för att belysa juridiska eller tekniska frågor)

- lämna förslag till utveckling av verksamheten till Ledningsforum vatten

Bemanning

Var och en av parterna utser enligt sina interna rutiner en ordinarie och minst en biträdande ledamot i Samverkansgrupp skyfall. Båda har närvarorätt vid möten. I det fall biträdande ledamot inte kan ersätta ordinarie ledamot kan annan företrädare ersätta aktuell förvaltning. För den ordinarie ledamoten förväntas det att denna har tillräckliga resurser till förfogande så att det blir möjligt att aktivt delta i gruppens arbetsuppgifter som är listade ovan.

Ledamot för KoV är sammankallande och ordförande i Samverkansgrupp skyfall.

Ledningsforum vatten

Ledningsforum vatten verkar som en samverkande och rådgivande grupp på den strategiska ledningsnivån för frågor som rör planering och genomförande.

Ledningsforum vatten fattar inte formella beslut, men arbetar för att gemensamt framtagna förslag ska förmedlas och förankras i respektive linjeorganisation. Beslut tas i ordinarie linjeorganisation. Vid de tillfälle skyfallsfrågor behandlas som rör en förvaltning som inte är representerad i Ledningsforum vatten adjungeras dessa in.

Ansvar

Ansvarsfrågan är central i skyfallsanvisningen och beskrivs nedan utifrån ett antal olika teman.

Bevakning och avvikelser

Nedanstående punkter ska beaktas och om någon punkts tillämpning eller tolkning är oklar ska respektive förvaltnings representant i Samverkansgrupp skyfall kontaktas för rådgivning. Om förvaltningen saknar representant i Samverkansgrupp skyfall kontaktas samverkansgrupp.skyfall@kretsloppochvatten.goteborg.se

- Vid alla beslut som berör fysisk planering, exploatering, investering, projektverksamhet eller bygg- och marklovshantering ska översvämningsrisk för skyfall (klimatanpassat regn med 100 års återkomsttid) kontrolleras enligt riktlinje i TTÖP och kartor i GOkart.
- Vid fysisk planering, exploatering, investering, projektverksamhet eller bygg- och marklovshantering som innefattar ytanspråk för strukturplaner, exempelvis enligt kartunderlag i Gokart, ska KoV remitteras. KoV klargör då skyfallsanläggningens hydrauliska funktion och dimensionerande krav för att uppfylla TTÖPs riktlinjer.
- Beslut om avsteg från TTÖP fattas av Stadsbyggnadsnämnden¹. Projektledare på SBF med behov av avsteg kontaktar chef för hantering. Som underlag i

¹ SBF ska ta fram en rutin/handläggarstöd till TTÖP som bland annat förtydligar hur avsteg ska hanteras.

hanteringen ska projektledare inkludera en konsekvensbedömning med tillhörande riskanalys. Underlaget remitteras till KoV som yttrar sig och det är SBK som gör den slutliga avvägningen.

Genomförande av skyfallsanläggningar

Eftersom en skyfallsanläggning många gånger är en multifunktionell anläggning och ofta genomförs på exempelvis park- eller gatumark, innebär det att en skyfallsanläggning är en del av ett större sammanhang där flera funktioner ska samplaneras.

Huvudprincipen är att förvaltningen som är initiativtagare till skyfallsanläggningen utser projektledare och är byggherre. Initiativtagaren är EXF då det gäller genomförande av skyfallsanläggningar för exploatering, och markförvaltaren (ex SMF) eller KoV för anläggningar i investeringsprojekt. Initiativtagaren bestämmer i samråd med markförvaltaren och KoV, skyfallsanläggningens utformning och funktionskrav. KoV är kravställare för skyfallsanläggningens funktionskrav och markförvaltaren är kravställare för gestaltning och för markförvaltarens funktion av anläggningen, ex gata eller park. I *Rutin gemensamma arbetssätt i skyfallsprojekt och dammar* beskrivs genomförandeprocessen mer utförligt.

Strukturella skyfallsanläggningar ska i första hand anläggas på allmän plats eller mark som kommunen har rådighet över.

Äga och förvalta

För anläggningar med enbart skyfallsfunktion har KoV förvaltningsansvar, vilket innefattar tillsyn, drift och underhåll. Ambitionen är dock att skyfallsanläggningar ska vara multifunktionella.

För multifunktionella skyfallsanläggningar krävs hög grad av samordning mellan de ingående parterna för att tidigt i projektet besluta om vilken part som ansvarar för vilka delar i den multifunktionella anläggningen. KoV har ansvar och rådighet över den hydrauliska funktionen. I detta innefattas inspektion då förebyggande underhåll utförs samt bevakning av nya projekt jämfört med kartering. Markförvaltaren (t.ex. SMF) ansvarar för de anläggningsdelar som inte är kopplade till skyfallsfunktionen och ansvarar för att ytorna ska vara anpassade efter sitt ändamål.

När skyfallsanläggningen är byggd har KoV rådighet över anläggningens skyfallsfunktion (genom avtal eller via överenskommelse), vilket innebär att KoV har rådighet över alla skyfallsanläggningar på

- allmän platsmark där markförvaltaren är med i överenskommelsen (till exempel kopplat till park, natur, gata, torg)
- kvartersmark i de fallen mark/platsförvaltaren är med i överenskommelsen (till exempel kopplat till skolor)
- kvartersmark där det finns avtal med privat part (här ingår fördjupad tillsyn).

Drift och underhåll

Respektive part ansvarar för drift och underhåll av sin funktion. Markförvaltaren ansvarar för drift och underhåll av en multifunktionsanläggning som inte avser skyfall inklusive anläggningens dagvattenhantering som rännstensbrunnar, dräneringsledningar med dagvattenfunktion och rinnvägar för det aktuella avrinningsområdet. Till exempel ansvarar SMF för ordinarie drift, underhåll och skötsel av en park eller gata och KoV ansvarar för tömningsfunktion som är en del av parkens skyfallsanläggning.

KoV har ansvar för skyfallsanläggningens hydrauliska funktion. Ansvar för hydraulisk funktion innebär att KoV inspekterar att den hydrauliska funktionen finns, att rinnvägars funktion inte äventyras eller att för mycket erosion skett som påverkar hydraulisk funktion. KoV ansvarar som tidigare nämnt även för förvaltningen av skyfallsanläggningen och nödvändiga tillhörande funktioner såsom exempelvis brunnar, ventiler, ledningar och rinnvägar för skyfallsfunktionen. Se även *Rutin gemensamma arbetsätt i skyfallsprojekt och dammar*.

En *Överenskommelse om ansvar för drift och underhåll* ska tas fram för markförvaltare där det framgår vilken part som ansvarar för respektive anläggningsdel i en multifunktionell skyfallsanläggning, inklusive vem som ska utföra och bekosta åtgärder samt vilken part som ansvarar för återställning av respektive anläggningsdel. Denna överenskommelse ska tas fram av den projektägande förvaltningen och görs i samråd med och godkänns av ingående parter.

Ändringar och återställning

Vid ändring av multifunktionella skyfallsanläggningar ska alla parter som är ansvariga för respektive funktion medverka och godkänna ändringar. Det innebär att ändringar som markförvaltaren vill genomföra på befintliga skyfallsanläggningar ska ske i samråd med KoV. Omvänt gäller att markförvaltaren ska godkänna ändringar som KoV vill göra på befintliga skyfallsanläggningar (inklusive rensa vegetation och dylikt).

Skyfallsfunktionen i en skyfallsanläggning får inte försämrats vid ny- eller ombyggnation. Ny- eller ombyggnation av skyfallsanläggningen får inte heller innebära att trafiksäkerheten för den multifunktionella anläggningen försämrats.

Återställning efter inträffad skyfallshändelse avtalas i samråd mellan berörda parter i samband med byggnation eller anpassning av skyfallsanläggning. Ansvar för återställning följer ansvar för förvaltning.

Överlämning och kartering

Förvaltning, drift och underhåll av multifunktionella anläggningar kommer ofta vara delad mellan SMF och KoV.

Respektive förvaltning har rutiner för hur överlämning och mottagning ska ske, som ska följas oavsett vilken förvaltning som projektleder projektet. Vägledning finns i Teknisk handbok och respektive förvaltnings styrande dokument. Det är den mottagande förvaltnings instruktioner/rutiner som ska följas vid överlämning.

KoV har ansvar för att kartera skyfallsanläggningar (som omfattas av anvisningen). Detta innebär bland annat att information om skyfallsanläggningens hydrauliska funktion (t.ex. geometri som visar skyfallsytans beräknat maximala utbredning och fördröjningsvolym) läggs in i av parterna överenskommen databas. I karteringsansvaret inkluderas också vattendrag (t.ex. å, bäck, dike, kulvert) i den mån som dessa ingår i den gemensamma strukturen för avledning och fördröjning av skyfall.

Efter godkänd slutbesiktning ansvarar projektägande förvaltning för att underlag levereras till KoV för kartering i enlighet med KoVs och SMFs *Bestämmelse för inmätning* (se bilaga 3). Karteringen används sedan bland annat för att skyfallsanläggningens funktion över tid ska säkerställas.

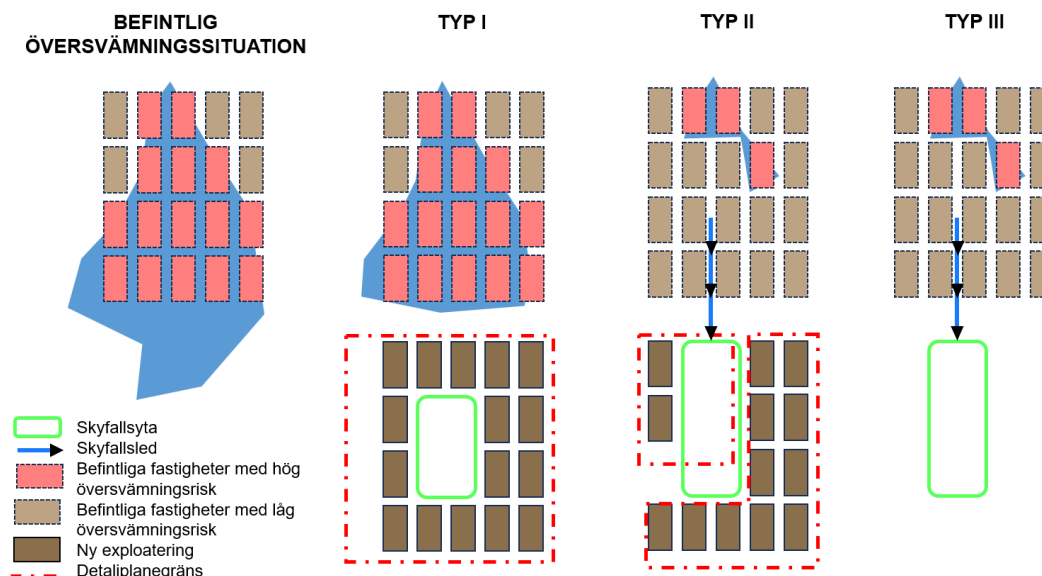
Bilaga 1. Finansieringsmodellen

Finansieringsmodellen antogs av Kretslopp och vattennämnden den 22 april 2021 och hanterar finansiering av investering, drift och underhåll, samt återställande. Innehållet i finansieringsmodellen har förtydligats i samband med uppdateringen 2026-02-05.

Finansiering av investering

Det finns tre olika sammanhang som kan leda till att en strukturell skyfallsanläggning byggs.

1. Den första typen av investeringen är bara till för att möjliggöra en detaljplan. Den ska i första hand ligga inom detaljplaneplanområdet.
2. Den andra typen av investeringen är delvis till för att möjliggöra en detaljplan. Här kan en skyfallsanläggning vara kopplad till en eller flera detaljplaneprocesser. Skyfallsanläggningen kan även länkas till framtida exploateringar och/eller bidra till att skydda befintlig bebyggelse.
3. Den tredje typen av investering är helt frikopplad en detaljplaneprocess och görs för att skydda befintliga vägar, bebyggelse, sjukhus, skolor mm. Denna investering initieras av en förvaltning eller extern aktör och görs företrädesvis på allmän platsmark (men kan även göras på kvartersmark).

Figur 1 Bakom en skyfallsanläggning finns tre olika typer av investeringar: (I) för att bara möjliggöra en detaljplan, (II) för att delvis möjliggöra en detaljplan, eller (III) så är den helt frikopplad en detaljplaneprocess och syftar till att skydda befintliga byggnader och gator.

I Tabell 1 ges en mer detaljerad beskrivning av hur skyfallsanläggningar ska finansieras. Som framgår kan detta ske genom en kombination av tillvägagångssätt.

Tabell 1 Finansieringsmodell för skyfallsanläggningar. Investeringen gäller för både allmän platsmark, kvartersmark där Staden är ägare, samt kvartersmark där privat aktör eller kommunalt bolag är markägare. Se även beskrivning under avsnitt Viktiga tillägg och förtydliganden

Vem som betalar	Typ I	Typ II	Typ III
	Skyfallsanläggning som endast är till för att möjliggöra en detaljplan.	Skyfallsanläggning som delvis är till för att möjliggöra en detaljplan.	Skyfallsanläggning som skyddar befintlig bebyggelse men som inte är till för att möjliggöra en detaljplan.
Exploateringsbidrag (från enskild exploatör/markägare)	X	X	
Investeringsmedel från EXF (bostäder och förskola), eller annan projektägande förvaltning som SMF (ex vid större infrastrukturprojekt eller i park).	X	X	
Kommunala skattemedel (för delar av investeringen).		X (EXF och/eller KoV)	X (KoV)
Samfinansieringsprojekt där en del av investeringen kommer från icke-kommunal part, t.ex. företag, bostadsbolag, statlig myndighet eller region.		X	X

Finansiering av drift, underhåll och reinvestering

Kostnader för drift och underhåll av strukturella skyfallsanläggningars hydrauliska funktion bekostas av KoV via skattemedel. Markförvaltaren ansvarar för drift och underhåll av ordinarie del av en multifunktionsanläggning. Till exempel så ansvarar SMF för ordinarie drift och underhåll av en park och KoV för den specifika skyfallsanläggningen som är en del av parken. På motsvarande sätt gäller till exempel för SMFs skötsel av gata.

Kostnader för reinvesteringar görs på samma sätt som för drift och underhåll.

Vid behov av återställning av skyfallsanläggningen efter ett skyfall bekostas detta av KoV via skattemedel.

Viktiga tillägg och förtydliganden

- Om en skyfallsanläggning delvis skall användas för dagvattenhantering så finansieras investeringen för dagvattenfunktionen av den part som har nytta av den (tex. VA-kollektiv, väghållare, parkförvaltning).

Icke-strukturella anläggningar

- Om en skyfallsanläggning genomförs som en ersättningsåtgärd på kvartersmark inom en detaljplan för att möjliggöra denna (till exempel på grund av att lågpunkt byggs bort och därför behöver ersättas) tas investering-, drift-, underhåll, och reinvesteringsskostnader av fastighetsägaren. Fastighetsägaren ansvarar också för anläggningens hydrauliska funktion.
- Om en anläggning inte påverkar uppströms/nedströms planområdet, alternativt inte heller förväntas göra det utifrån framtida exploatering identifierad i ÖP, så behöver den heller inte ses som en strukturell anläggning och kan placeras på kvartersmark. En sådan anläggning finansieras då i sin helhet av exploatören/exploatörerna, dvs investering, drift, underhåll och reinvestering. Exempelvis som en gemensamhetsanläggning.

Typ I anläggningar

- Initieras av en detaljplan.
- Kan finansieras genom exploateringsbidrag (enskilt ägd mark) eller genom EXF:s exploateringsbudget (till exempel kommunägd mark, markanvisad mark, förskolor).
- Enskilt ägd mark: EXF budgeterar, skriver exploateringsavtal med exploatören och ser till att exploatören betalar till EXF.
- Kommunägd mark: bekostas av EXF genom budgetering i det enskilda exploateringsprojektet.

Typ II anläggningar

Initieras av en eller flera detaljplaner.

Enligt PBL ska exploateringsbidraget stå *”rimligt förhållande till dennes nytta av planen.”* Om skyfallsanläggningen byggs så kan någon/några av följande nyttor skapas:

- detaljplanen kan antas
- kommande detaljplaner kan antas
- frigöra mark med befintlig översvämningsrisk, som nu kan användas för andra ändamål inom detaljplanen
- frigöra mark med befintlig översvämningsrisk, som nu kan användas för andra ändamål utanför detaljplanen
- skydda befintlig stad

EXF ska föreslå kostnadsfördelning för typ II anläggningar. KoV ska stötta EXF med att ta fram en sådan genom att ta fram fördelning av nyttor (se exempel i punktlistan ovan) hos olika intressenter. Kostnadsfördelningen måste godkännas av den part som föreslås betala. EXF måste träffa avtal med enskild markägare/exploatör innan detaljplanen kan antas.

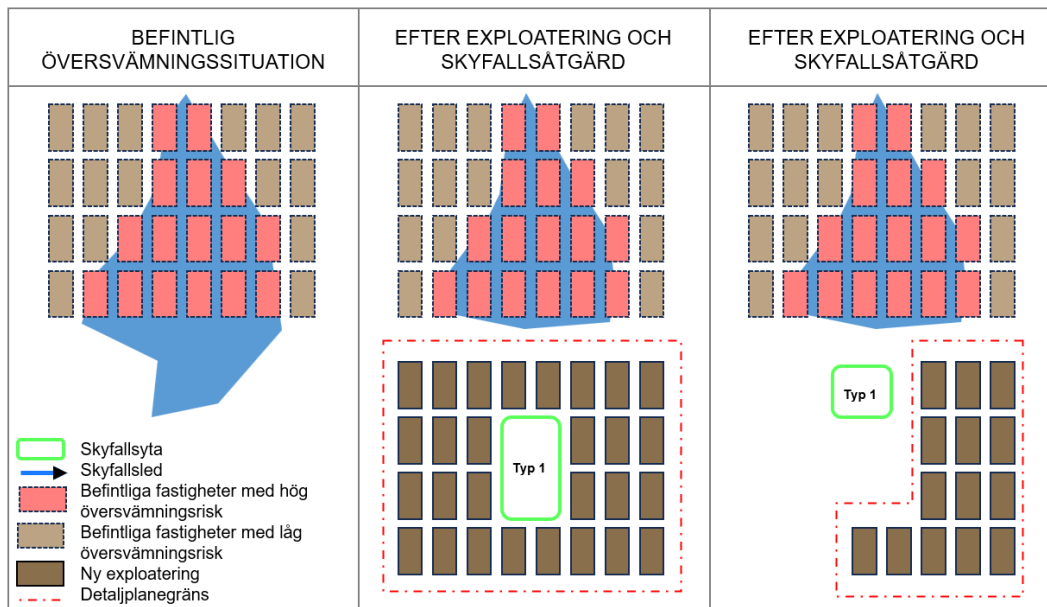
EXF ansvarar för att ta fram exploateringsavtal och genomförandeavtal med stöd av andra förvaltningar.

Typ III anläggningar

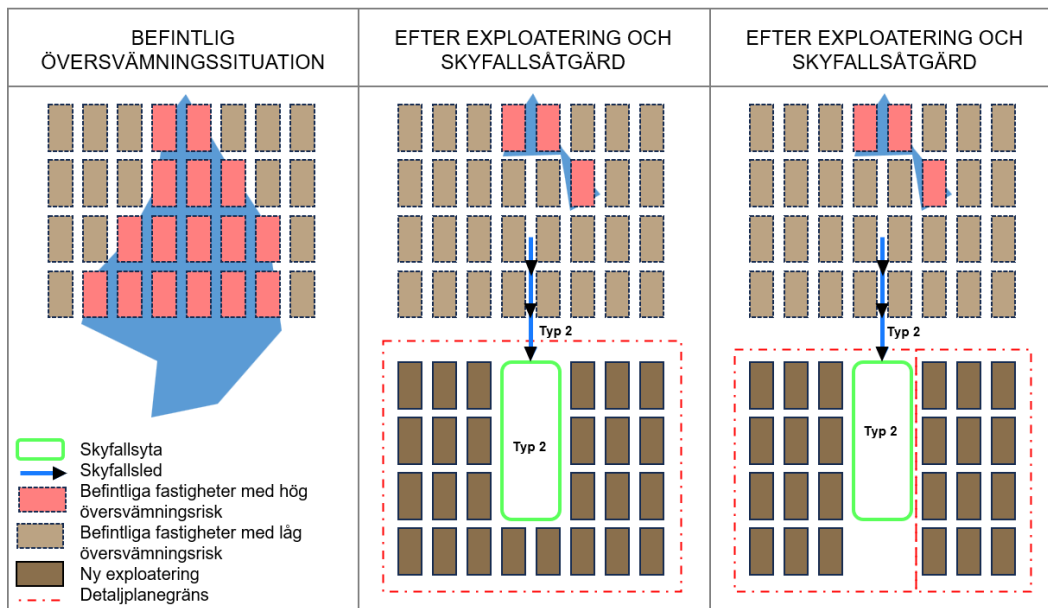
- Initiativ tas av KoV, annan förvaltning, eller extern part.
- Om skyfallsanläggningen utformas som en multifunktionell sådan och anläggningen ger störst värden för parkfunktionen, bör SMF driva finansieringsprocessen. Om skyfallsanläggningens dominerande funktion i stället är skyfall bör KoV driva finansieringsprocessen.

Exempel

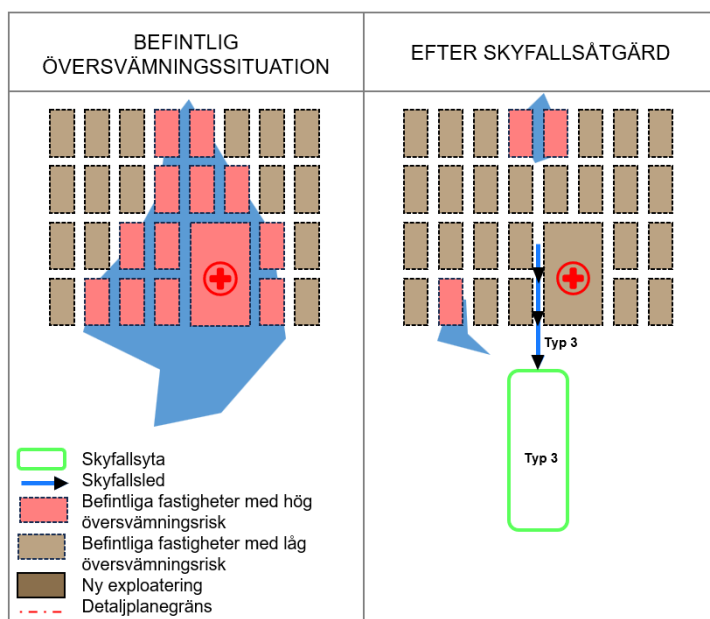
Exempel på finansieringsfördelning för olika typanläggningar.

Figur 2 Anläggning är till nytta för ny detaljplan = typ I. Finansieras via exploateringsbidrag. Anläggningen ska i första hand placeras inom detaljplanegränsen men kan ligga utanför under förutsättning att planstöd för detta finns eller kan skapas. Blå fält visar område med översvämningsproblematik.

Figur 3 Anläggningar ger nytta både för ny detaljplan och befintlig stad = typ II. Alternativt kan anläggningen kopplas till flera detaljplaner. EXF tar fram kostnadsfördelning. KoV anger fördelning av nyttor. Anläggningen ska i första hand placeras inom detaljplanegränsen men kan ligga utanför under förutsättning att planstöd för detta finns eller kan skapas. Blå fält visar område med översvämningsproblematik.

Figur 4 Åtgärd till nytta för befintlig stad = typ III. Det finns ingen detaljplan. KoV tar fram förslag på finansiering. Blå fält visar område med översvämningsproblematik.

Bilaga 2. Terminologi

Skyfall	Ett kortvarigt (minuter-timmar) högintensivt regn som är större än vad dagvattensystemet är dimensionerat för och vad som är VA-huvudmans ansvar.
Skyfallsanläggning	Är ett byggnadsverk eller naturbaserad lösning med huvudsyfte att ta kontroll över vattnet genom att avleda (ex. med skyfallsled), styra eller magasinera (ex. med skyfallsmagasin) vatten i samband med ett skyfall. För att anläggningen ska klassas som en skyfallsanläggning ska den hantera enbart detta vatten (till skillnad från en dagvattenanläggning som är i drift från första droppen). Skyfallsanläggning kan ses som ett parallellt system som aktiveras då system för dagvatten går fullt.
Dagvattenanläggning med skyfallsfunktion	En anläggning som är dimensionerad utifrån dagvattenbehovet och som dimensioneras för att även ta en del av skyfallsvattnet.
Skyfallsfunktion	Funktionen att hantera skyfallsvatten genom att leda, styra, magasinera (volym) eller skydda.
Hydraulisk funktion	Hydraulisk funktion innefattar tömning av en skyfallsanläggning vilket oftast sker genom brunnar vilket är KoVs ansvar att inspektera och tömma. Det handlar också om att skyfallsanläggningen inte ska vara full då skyfall inträffar, exempelvis genom backventil där det behövs. Inlopp, utlopp, brunnar, kulvertar mm är exempel på hydraulisk funktion.
Skyfallsled	Utpekad sträcka för avledning av ytvatten i samband med skyfall. Kan exempelvis vara en del av en gata, dike eller ledning.
Skyfallsstyrning	Vanligen en lokal förhöjning eller sänkning av marknivån i syfte att kontrollera och styra vatten från ett skyfall.
Skyfallstunnel	Tunnel av större dimension med syfte att avleda skyfall till nedströms område.
Skyfallsyta	Utpekad yta som utnyttjas för magasinering av ytvatten i samband med skyfall, exempelvis en översvämningsyta eller ett underjordiskt magasin.
Strukturell skyfallsanläggning	En strukturell skyfallsanläggning är en anläggning som skyddar något (t.ex. utryckningsväg, sjukhus, samlad bebyggelse) av allmänt intresse. Om allvarliga konsekvenser (påverkan på liv och hälsa) riskerar uppstå utan skyfallsanläggningen kan denna betraktas som strukturell.

	Utgångspunkten är att strukturella anläggningar ägs och förvaltas av Staden.
Återkomsttid	Genomsnittlig tid mellan två händelser med samma omfattning.
Åtgärdskedja	Vid ett tydligt beroende mellan anläggningar, där skyfallshantering görs genom en serie anläggningar med fysisk koppling dem emellan, har dessa kopplats ihop i en så kallad åtgärdskedja.

Bilaga 3. Koppling till lagstiftning och styrande dokument

I denna bilaga redogörs för skyfallsanläggningars och skyfallsöverenskommelsens koppling till lagstiftning och andra styrande och stödjande dokument.

Koppling till lagstiftning

Plan- och bygglagen (PBL)

Alla detaljplaner ska enligt PBL lämplighetsprövas ur ett klimatanpassningsperspektiv, där skyfall och översvämning ingår för att säkerställa att en exploatering är genomförbar. För att möjliggöra nya detaljplaner har därför kommunen ett ansvar att ta hänsyn till skyfall (2 kap PBL). Om kommunen inte klarlägger hur skyfallsproblematiken inom en detaljplan ska lösas kan Länsstyrelsen komma att upphäva en antagen detaljplan (5 kap samt 11 kap PBL). Om kommunen missköter skyfallsplaneringen i detaljplaneskedet finns det risk för att kommunen under en tioårsperiod blir skadeståndsskyldig om översvämningsskador inträffar. Även om det rent juridiskt inte finns en definition på vad som är ett skyfall har det utvecklats en praxis där år 2100 är satt som planeringsmål. Det är det årtal som har anges i ett prejudicerande rättsfall av regeringen och som används i Göteborg såväl som inom Boverket och Länsstyrelsen.

Kommunen måste dessutom bedöma och värdera risken för skador på den bebyggda miljön på grund av klimatförändringar, vilket görs i olika form av strategiska arbeten och i översiktsplaneringen. Vidare står det i 2 kap. att bebyggelsemiljöer ska utformas så att trafikolyckor och andra olyckshändelser/olägenheter motverkas. Kommuner är med andra ord enligt PBL skyldiga att arbeta strategiskt.

I Boverkets rapport Tillsynsvägledning översvämning (2018:8) anges bland annat att:

”Om framtida skyddsåtgärder utanför planområdet krävs för att en bebyggelse ska anses lämplig måste det ställas mycket höga krav på kommunen att visa att skydden kommer att uppföras. Det krävs således att kommunen utreder och kan visa att skydden är genomförbara ur tekniskt, ekonomiskt och juridiskt perspektiv.”

Jordabalken (1970:994)

Kommunen har inte ansvar att genomföra klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse; detta ansvar ligger i stället på fastighetsägaren, som kan vara en privatperson, företag men även kommunen själv (i egenskap av fastighetsägare). Generellt sett har fastighetsägaren ingen skyldighet att klimatanpassa sin egendom. Fastighetsägare är inte ansvarig för vatten som kommer uppströms eller nedströms.

Fastighetsägaren har ansvar att visa hänsyn och undvika att orsaka problem för omgivningen vid användning av sin egendom. Om markfördjupningar som fungerar som

naturliga buffertar tas bort eller om vatten styrs bort för att skydda egen fastighet, kan det leda till problem för andra fastigheter. Därför kan en fastighetsägare, exempelvis Göteborg stad, hållas ansvarig för skador på grannfastigheter orsakade av arbete som grävning eller fyllning. Däremot kan inga krav ställas om inga förebyggande åtgärder vidtagits för att förhindra översvämning. Jordabalken är inte relevant för krav på att bygga skyfallsanläggningar, men ställer krav på att alla markförändringar på kommunens fastigheter måste utföras korrekt.

Miljöbalken

Miljöbalken syftar till att värna om människors hälsa och säkerhet samt skydd för miljön i övrigt. Enligt 9 kap är dagvatten som avrinner från detaljplanelagt område avloppsvatten. Avloppsvatten som avleds ska renas (förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet) vilket dock inte inkluderar skyfallsvatten (skyfallsvatten kan dock öka de negativa miljökonsekvenserna som exempelvis i område med kombinerat VA-system). I 5 kap tas bestämmelser om miljö kvalitetsnormer (MKN) i yt- och grundvatten upp med syftet att säkra Sveriges vattenkvalitet. Allmänt kan sägas att Miljöbalken i sin egenskap av ramlag reglerar olika typer av vattenverksamhet (prövning och dispens enligt 11 kap, och anmälningsplikt enligt förordning (1998:1388) om vattenverksamhet till länsstyrelsen).

Lag om allmänna vattentjänster (LAV)

LAV reglerar ansvarsförhållandena för vatten- och avloppshantering och ska vidare även garantera att nödvändiga anläggningar blir utförda och fungerar. Enligt LAV räknas dagvatten som avloppsvatten när det avleds från samlad bebyggelse. Om det med hänsyn till människors hälsa eller miljö behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse är kommunen skyldig att inrätta ett verksamhetsområde för de vattentjänster som behövs. Kommunen är också skyldig att ta ansvar för att nödvändiga anläggningar kommer till stånd. VA-huvudmannen är, enligt LAV, skyldig att ta hand om dagvattnet oavsett kvalitet eller kvantitet. Dock innefattar inte skyfall VA-huvudmannens ansvar, men däremot kan dagvattenanläggningar koordineras med en skyfallsanläggning.

Koppling till andra styrande dokument

Nedan följer en beskrivning av de styrande dokument inom Göteborgs Stad som explicit tar upp skyfall. Dessa tas fram i syfte att leda och styra arbetet inom Stadens organisation och ska ses som ett sätt att uppnå en politisk vilja. De styrande dokumenten kan antingen vara planerande (som vision och plan) eller reglerande (som policy, riktlinjer och anvisningar).

Reglementen inom Staden som reglerar skyfall

Inom Staden har än så länge bara Kretslopp och vattennämnden ett reglemente där skyfall tas upp. I detta reglemente anges att nämnden ska samordna och driva dagvatten- och skyfallsfrågan i både nya och befintliga områden, samt att nämnden ska samordna och stödja andra nämnder i deras uppdrag och i samverkan med övriga verksamhetsutövare ansvara för att Staden genomför lämpliga åtgärder.

Nedan framgår hur berörda förvaltningar har tolkat sitt ansvar kopplat till skyfall utifrån sina respektive reglementen.

EXF ansvarar för att bidra med kompetens framför allt inom ekonomiska-, avtalsmässiga- och juridiska frågor. EXF har den formella rollen som kommunens markägare. EXF ska förvärva, utveckla, tillhandahålla samt sälja och upplåta mark för de ändamål, i den omfattning och på de villkor som kommunfullmäktige fastställer.

KoV ansvarar för att bidra med kompetens om hela Stadens skyfallssituation. Utöver detta har KoV ansvar för att:

- samordna övergripande skyfallsplanering så som framtagandet av strukturplan för skyfall
- inventera, utreda och klarlägga skyfallssituationen
- under planprocessen genomföra skyfallsutredningar på uppdrag av SBF

MF ansvarar för att driva och samordna stadens arbete inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling samt ansvar för att samordna stadens arbete som följer av havsmiljödirektivet och vattendirektivet. I stadens skyfallsarbete innebär det att Miljöförvaltningen bidrar med sakkunskap gällande miljökvalitetsnormerna för vatten och ser till att skyfallsfrågan integreras i stadens lokala åtgärdsprogram (tillsammans med KoV) för att nå god vattenstatus.

SBF ansvarar ansvar för att se till att marken är lämplig för sitt ändamål vid planläggning och lovärenden, bland annat med avseende på översvämningsrisker. SBF har inom fysisk planering ansvaret för slutliga avvägningar mellan olika intressen och däribland ligger att beakta ytanspråk och funktioner för till exempel skyfallsanläggningar för att klara kraven gällande översvämningsrisker. Utöver detta beställer SBF utredningar (exempelvis dagvatten- och skyfallsutredningar kopplat till detaljplaner).

SFF ansvarar för att säkerställa att verksamheter i förskolor, skolor, äldreboende samt boende med särskild service kan fortgå även vid skyfall. SFF har ett ansvar och en roll som exploatör och förvaltare av kvartersmark.

SMF har ett helhetsansvar för stadens offentliga rum och samlade framkomlighet och ska arbeta för att skapa tillgängliga attraktiva och levande stadsmiljöer och naturområden. SMF ansvarar för att anlägga, förvalta och utveckla gatu-, trafik- torg-, park- och naturområdesanläggningar och andra kommunala utemiljöer. De ansvarar också för utförande, drift och förvaltning av anläggningar som bidrar till att skydda staden mot effekter av ett förändrat klimat.

Program

Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030 (beslutat av kommunfullmäktige, diarienummer 0409/19). I denna anges att det finns ett strategiskt mål att Stadens resiliens och förmåga att hantera klimatförändringar utvecklas så att Göteborg står robust inför framtiden.

Planer

Göteborgs stads översiktsplan (ÖP) och Tematiskt tillägg till översiktsplanen – Översvämningsrisker (TTÖP). För att översiktligt hantera vattenfrågorna i stadsplanering har ett tillägg till Göteborgs Stads översiktsplan tagits fram (antaget i kommunfullmäktige 2019). Syftet med tillägget är att visa på mål och strategier för klimatanpassning med avseende på översvämningsrisker i detaljplanering och bygglov. I dokumentet berörs intressekonflikten mellan krav på ökad exploateringsgrad och behovet av utrymme för att kunna klara framtidens ökade vattenmängder. En ny ÖP antogs av KF 2022-05-19 och arbete pågår med att inarbeta TTÖP i ny ÖP. Ny ÖP förväntas antas 2026. Rekommendation kring dimensionerande händelse och säkerhetsmarginal finns i ÖP.

Göteborgs Stads plan för arbetet med civil beredskap 2024-2027 (beslutat av kommunfullmäktige, diarienummer 2023-01023). Planen redovisar ett antal viktiga utgångspunkter för arbetet med civil beredskap, pågående arbete samt utpekat ansvar för de åtgärder som behöver genomföras. Planen tar upp risk- och sårbarhetsanalysen 2023 som bland annat visade på framkomlighetsproblem och personalbortfall vid skyfall men även att det finns kunskapsbrister om hur skyfall påverkar verksamheterna. Åtgärder för att stärka förmågan att hantera ett skyfall återfinns till största del i förvaltningars och bolags verksamhetsspecifika risk- och sårbarhetsanalyser.

Klimatanpassningsplanen 2024–2026 antogs i KF i maj 2024. Planen gäller för alla nämnder och styrelser inom Göteborgs Stad samt delägda bolag där staden är majoritetsägare. Den är en del av en cyklisk klimatanpassningsprocess som kommer att revideras och utvecklas över tid. Planen pekar ut åtgärder kopplade till tre åtgärdsområden; staden som verksamhetsutövare, staden som fastighets- och anläggningsägare samt stadens som stadsutvecklande organisation. Genomförande av planen ska fokusera på skyfall och värme och arbetet ska ske koordinerat mellan förvaltningar och bolag i syfte att få fram konkreta insatser som utveckla arbetssätt, roller och ansvar för genomförande av anpassningsåtgärder.

Alla förvaltningar har i och med Klimatanpassningsplanen ett utpekat ansvar kopplat till sin roll som fastighets- och anläggningsägare samt som stadsutvecklande organisation med avseende på skyfall. Det handlar bland annat om att analysera risker och sårbarhet samt vid behov ta fram anpassningsåtgärder.

Åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027. Beslutad i KF i april 2023, (diarienummer 0206/19). Planen tar upp skyfall och lyfter vikten av samordning för vattenfrågorna.

Göteborgs Stads Vattentjänstplan 2024-2027, beslutad i KF 2024-02-29 (SLK2023-00629). Planen visar på kommunens långsiktiga planer för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster och beskriver nuläget för behov som identifierats för att den allmänna anläggningen ska fungera vid skyfall.

Riktlinjer

- Göteborgs Stads riktlinjer för exploateringsavtal (beslutat av kommunfullmäktige, diarienummer 1101/20). I riktlinjen anges att skyfall kan hanteras i exploateringsavtal.
- Riktlinjer och riktvärden för utsläpp av förorenat vatten till dagvattennät och recipient (R2020:3, Miljöförvaltningen, Göteborgs Stad).

Rutiner och mallar inom Staden som reglerar skyfall och dagvatten

- KoVs Mall för dagvatten- och skyfallsutredning
- KoVs Rutin för hantering av dagvatten- och skyfallsanläggningar vid extrema regn
- KoVs Rutin för skyfallsutredningar
- KoVs Rutin för uppföljning av skyfallsanläggningar
- M25 Bestämmelser för inmätning av Kretslopp och vattens och del av stadsmiljöförvaltningens ledningar och anläggningar

Överenskommelse om samverkan angående dagvatten och vattendrag

Sedan 2019 finns en överenskommelse mellan dåvarande FK, KoV, PoNF och TK angående dagvatten och vattendrag (inkl. bilaga 1 Förvaltningsansvar för Dagvattenanläggningar; bilaga 2 Överenskommelse avseende Göteborgs Stads dagvattenkarta; samt bilaga 3 PM: Etablering av överenskommelse om samverkan angående dagvatten och vattendrag). Syftet med överenskommelse är i huvudsak att

- hålla en aktuell och stadengemensam bild av ansvarsfördelningen av dagvatten hela vägen till slutrecipient,
- ge en tydligare styrning för samverkan och ansvarsfördelning i planering investering, drift och underhåll beträffande dagvattenfrågeställningar,
- stärka samverkan i ett hela-staden-perspektiv för framtida behov,
- upprätthålla en gemensam terminologi.